

Over emotioneel afwezige moeders – Ardalan Najjarkakhaki – 13-04-2025

Door de jaren heen behandel ik vrouwen uit uiteenlopende culturele contexten die aangeven dat zij, veelal onder grote sociale druk, moeder zijn geworden zonder een intrinsiek verlangen daartoe te hebben ervaren. Het moederschap werd benaderd vanuit een diepgeworteld gevoel van plicht of schuld, eerder dan vanuit een authentieke emotionele afstemming op het kind.

Opvallend is dat hun inmiddels volwassen kinderen stevast aangeven zich nooit werkelijk emotioneel verbonden te hebben gevoeld met hun moeder. Er was sprake van zorg en praktische ondersteuning – maar geen affectieve resonantie of gevoelde spiegeling. Sommige moeders zijn oprecht verbaasd hierover: ze hebben toch “alles gegeven”? Anderen zeggen: “Als ik heel eerlijk ben, voel ik eigenlijk niets voor mijn kind.”

Wanneer deze vrouwen zich openstellen voor langdurige psychotherapie, wordt duidelijk dat er bij een deel sprake is van structurele tekorten in het vermogen tot mentaliseren. In de tegenoverdracht ervaar ik regelmatig gevoelens van afstand, verwarring of leegte – wat inzicht biedt in het affectieve klimaat waarin het kind is opgegroeid.

Via psychodiagnostiek worden vaak onderliggende patronen zichtbaar: beperkingen in empathisch vermogen, alexithymische of autistiforme trekken, of (covert) narcistische dynamieken waarbij het kind functioneert als verlengstuk van het zelf. Soms is er sprake van schizoïde trekken: nabijheid wordt als bedreigend ervaren, wat leidt tot affectieve terugtrekking ter bescherming tegen fragmentatie.

Sommigen tonen kenmerken van een onrijpe of infantiele persoonlijkheid, zoals beschreven door Kernberg (1975, 1984): een zwak geïntegreerd zelfbeeld, primitieve afweermechanismen en beperkte innerlijke reflectie. Het kind dient dan als symbiotisch object voor zelfregulatie, en als bedreiging zodra het zich differentieert.

Bij een andere groep vrouwen is er eerder sprake van neurotische conflicten. Zij worstelen met ambivalentie rond autonomie, eigenwaarde of het doorbreken van intergenerationele patronen.

Een deel van deze vrouwen draagt de littekens van vroegkinderlijk trauma met zich mee, vaak gepaard met onveilige hechting. Door een gebrek aan affectieve beschikbaarheid van hun eigen ouders hebben zij nooit een veilig intern model van intimiteit kunnen ontwikkelen.

Daarnaast zijn er vrouwen bij wie de emotionele afstand niet voortkomt uit structurele problematiek, maar eerder uit chronische overbelasting, migratiestress, postnatale depressie of aanhoudende partnerrelatieproblemen.

We koesteren het ideaalbeeld dat moeders van nature empathisch, invoelend en beschikbaar zijn. Wanneer de innerlijke wereld echter gekwetst, gefragmenteerd of onvoldoende ontwikkeld is, fungeert het moederschap niet als bron van verbinding, maar als herhaling van onverwerkte innerlijke conflicten. In psychotherapie is bij een deel van de vrouwen een toename in reflectief vermogen mogelijk, mits gepaard met acceptatie van beperkingen in empathie en intimiteit.